

2015-05-21

Reg. Nr.

GAUTA

5-01-5690

**NACIONALINĖ ŽEMĖS TARNYBA
PRIE ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS**

Lietuvos Respublikos
specialiųjų tyrimų tarnybai
A. Jakšto g. 6
LT-01105 Vilnius

2015-05-19 Nr. 1SD-1388-(3.1)
I 2015-04-15 Nr. 4-01-2845

**DĖL NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į VANDENS TELKINIUS, KURIE IKI 1940 M. PRIKLAUSĖ
VALSTYBEI, ATKŪRIMO**

Nacionalinėje žemės tarnyboje prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Nacionalinė žemės tarnyba) gautas Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2015 m. balandžio 15 d. raštas Nr. 4-01-2845 „Dėl nuosavybės teisių į vandens telkinius, kurie iki 1940 m. priklausė valstybei, atkūrimo“.

Minėtu raštu prašote informuoti, kokių veiksmų imsis Nacionalinė žemės tarnyba dėl sprendimų, kuriais piliečiams atkurtos nuosavybės teisės į vandens telkinius, iki 1940 m. priklausiusius valstybei.

Lietuvos Respublikos vandens įstatymo (redakcijose, galiojusiose nuo 2003 m. kovo 25 d. iki 2009 m. gruodžio 27 d.) 4 straipsnio 1 dalyje reglamentuojama, kad valstybei išimtinė nuosavybės teise priklauso požeminiai vandens telkiniai ir valstybinės reikšmės paviršiniai vandens telkiniai, kurių sąrašą nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Tačiau Vandens įstatymo 3, 4, 16, 19, 22, 29, 31, 33 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo 2 straipsniu buvo pakeistas Vandens įstatymo 4 straipsnis, kurio 2 dalyje įtvirtinti kriterijai, kuriais vadovaujantis paviršiniai vandens telkiniai priskiriami valstybinės reikšmės paviršiniams vandens telkiniams. Minėto straipsnio 3 dalyje reglamentuojama, kad paviršinių vandens telkinių įrašymo į valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašą ir išbraukimo iš šio sąrašo tvarką nustato ir valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašą tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė pagal šio įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimus. Į valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašą neįtraukiami paviršiniai vandens telkiniai, kurie nors ir atitinka šio straipsnio 2 dalyje nurodytus kriterijus, tačiau teisės aktų nustatyta tvarka yra įgyti privačion nuosavybėn iki šio įstatymo įsigaliojimo (Vandens įstatymo 4 straipsnio 3 dalis). Vandens įstatymas buvo priimtas 1997 m. spalio 21 d., įsigaliojo 1997 m. lapkričio 19 d.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, kuris pagal Lietuvos Respublikos

Biudžetinė įstaiga
Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Kodas 188704927
Gedimino pr. 19, 01103 Vilnius

Tel. 8 706 86 666
Tel. 8 706 85 003
Faks. 8 706 86 949
El. paštas nzt@nzt.lt
http://www.nzt.lt

euras.lt

administracinių bylų teisenos įstatymo 13 straipsnio 1 dalį formuoja vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus bei kitus teisės aktus, 2014 m. gruodžio 29 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1353/2014, atsižvelgdamas į tai, kad Vandens įstatymo 4 straipsnyje įtvirtintas teisinis reguliavimas, kad valstybei išimtinė nuosavybės teise priklauso valstybinės reikšmės paviršiniai vandens telkiniai, atitinkantys šio įstatymo nustatytus kriterijus ir priskirtinumo sąlygas (Vandens įstatymo 4 straipsnio 1, 2, 3 dalys), iš esmės yra panašus į Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 4 straipsnyje nustatytą teisinį reguliavimą (t. y. Lietuvos Respublikai išimtinė nuosavybės teise priklauso valstybinės reikšmės miškai, atitinkantys priskirtinumo valstybinės reikšmės miškams kriterijus (Miškų įstatymo 4 straipsnio 4 dalis)), taip pat atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. rugsėjo 6 d. nutarime „Dėl valstybinės reikšmės miškų plotų patvirtinimo“ pateiktą aiškinimą, kad nepaisant to, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybė tam tikrus miestų miškus formaliai yra priskyrusi valstybinės reikšmės miškams, miestų miškai pagal Miškų įstatymą yra valstybinės reikšmės miškai, pažymėjo, kad galimas analogiškas Vandens įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 9 punkto aiškinimas (paviršiniai vandens telkiniai priskiriami valstybinės reikšmės paviršiniams vandens telkiniams, iki 1940 m. priklausę valstybei nuosavybės teise), todėl nepaisant to, kad paviršinis vandens telkinys, kuris ginčo sprendimų priėmimo dieną nebuvo įtrauktas į Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 14 d. nutarimu Nr. 1268 „Dėl Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašo patvirtinimo“, pagal minėtas Vandens įstatymo nuostatas priskirtinas valstybinės reikšmės paviršiniams vandens telkiniams.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2014 m. gruodžio 29 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1353/2014 Kauno apygardos administracinio teismo 2013 m. gruodžio 18 d. sprendimo dalį, kuria Nacionalinės žemės tarnybos Lazdijų skyriaus vedėjo 2012 m. kovo 26 d. sprendimai Nr. 4S-133 ir Nr. 4S-134, kuriais atkurtos nuosavybės teisės į Termento ežerą, esantį Lazdijų rajone, Alytaus apskrityje, pripažinti prieštaraujančiais imperatyvioms Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio, Lietuvos Respublikos žemės įstatymo 6 straipsnio ir Vandens įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 9 punkto, Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (toliau – Atkūrimo įstatymas) 13 straipsnio nuostatoms, yra neteisėti, todėl panaikinami, paliko nepakeistą.

Nacionalinės žemės tarnybos teritoriniuose skyriuose atkuriant nuosavybės teises į vandens telkinius po Vandens įstatymo 3, 4, 16, 19, 22, 29, 31, 33 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo įsigaliojimo (kurio 2 straipsniu buvo pakeistas Vandens įstatymo 4 straipsnis, įtvirtinant kriterijus, kuriais vadovaujantis paviršiniai vandens telkiniai priskiriami valstybinės reikšmės paviršiniams vandens telkiniams), t. y. nuo 2009 m. gruodžio 28 d., bei atsižvelgiant į aptartą Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. gruodžio 29 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1353/2014, galėjo susidaryti situacijos, kai buvo priimti sprendimai atkurti nuosavybės teises į vandens telkinius, kurie, nors teisės aktų nustatyta tvarka nėra įtraukti į Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašą, tačiau atitinka Vandens įstatymo

straipsnio 2 dalies 9 punkte nustatytą kriterijų, t. y. iki 1940 m. nuosavybės teise priklausė valstybei, todėl priskiriami valstybinės reikšmės paviršiniams vandens telkiniams, kurie valstybei priklauso išimtinė nuosavybės teise ir negali būti privačios nuosavybės teisės objektais.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad nuo 2009 m. gruodžio 28 d. atkuriant nuosavybės teises į vandens telkinius, kurie teisės aktų nustatyta tvarka neįtraukti į Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašą, tačiau atitinka Vandens įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 9 punkte nustatytą kriterijų, t. y. iki 1940 m. nuosavybės teise priklausė valstybei, galėjo būti pažeistos Konstitucijos 47 straipsnyje, Žemės įstatymo 6 straipsnyje, Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 1 punkte, Atkūrimo įstatymo 6 straipsnio 2 ir 4 dalyse, 13 straipsnio 1 dalies 1 punkte, Vandens įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje ir 2 dalies 9 punkte įtvirtintos imperatyvios nuostatos.

Taip pat informuojame, kad Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2015 m. kovo 9 d. pavedimu Nr. 1PAV-65-(1.8) „Dėl paviršinių vandens telkinių privatizavimo procedūrų sustabdymo“ Nacionalinės žemės tarnybos teritoriniams skyriams pavesta sustabdyti nuosavybės teisių atkūrimą į vandens telkinius, įrašytus į Aplinkos ministerijos raštu sudarytą ir pateiktą paviršinių vandens telkinių sąrašą, kuriame išvardyti vandens telkiniai turėtų būti teisės aktų nustatyta tvarka įtraukti į Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašą, tačiau iki šiol minėtas sąrašas nepapildytas.

Žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 9 dalyje reglamentuojama, kad tuo atveju, jeigu nustatoma, kad sprendimai dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo ar valstybinės žemės suteikimo nuosavybėn neatlygintinai, pardavimo, nuomos, perdavimo neatlygintinai naudotis priimti pažeidžiant įstatymų nustatytą tvarką ir jeigu dėl to nekyla ginčų, sprendimą gali panaikinti arba jį pakeisti sprendimą priėmęs Nacionalinės žemės tarnybos vadovas ar jo įgaliotas teritorinio padalinio vadovas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje laikomasi nuostatos, kad bylose, susijusiose su nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimu, egzistuoja viešasis interesas, kuris nukreiptas į tai, jog nuosavybės teisių atkūrimo procesas būtų vykdomas skaidriai, laikantis specialiojo teisinio reglamentavimo nuostatų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. liepos 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-310/2007; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-297/2008; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-319/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-240/2010). Kadangi priimant administracinius teisės aktus, t. y. sprendimus, kuriais atkurtos nuosavybės teisės į vandens telkinius, kurie iki 1940 m. nuosavybės teise priklausė valstybei, galėjo būti pažeistos specialiojo teisinio reglamentavimo imperatyvios nuostatos, darytina išvada, kad minėtais administraciniais teisės aktais galėjo būti pažeistas valstybės ir viešasis interesas.

Pažymėtina, kad Nacionalinė žemės tarnyba neturi teisinio pagrindo kreiptis į teismą dėl sprendimų, priimtų nuo 2009 m. gruodžio 28 d., kuriais atkurtos nuosavybės teisės į vandens

telkinius, kurie pagal Nacionalinės žemės tarnybos teritoriniuose skyriuose turimus archyvinius dokumentus iki 1940 m. nuosavybės teise priklausė valstybei, panaikinimo, kadangi pareiškėjas, kreipdamasis į teismą su pareiškimu, turi nurodyti galimus pažeistus teisinius interesus (Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 23 straipsnis, 37 straipsnio 4 dalis, 48 straipsnio 2 dalis). Tai reiškia, kad ginčo bylose tarp šalių (fizinio ar juridinio asmens ir administravimo subjekto) dėl tikro ar tariamo teisės pažeidimo turi kilti ginčas, o nagrinėjant tokį ginčą teisme, procese dalyvaujančios šalys turi priešingus interesus. Teismo pareiga tą ginčą išspręsti. Darytina išvada, kad teisės ginčijimas lemia ir šalių buvimą, todėl pareiškėjas ir atsakovas negali sutapti. Tai sąlygoja ir šalių (pareiškėjo ir atsakovo) procesinių teisių teisme specifika, atsižvelgiant į kiekvienos šalies skirtingą interesą (Administracinių bylų teisenos įstatymo 52–54 straipsniai ir kt.). Vadovaujantis šiomis teisės normomis, darytina išvada, kad administracinėje byloje privalo būti abi bylos ginčo šalys – pareiškėjas ir atsakovas. Teisės aktų nuostatos nenumato, kad pareiškėjas ir atsakovas byloje galėtų sutapti. Todėl Nacionalinė žemės tarnyba negali ginčyti savo priimtų sprendimų, nes taip būtų sąlygotas Nacionalinės žemės tarnybos interesų konfliktas. Šiuo atveju pažeidimų pašalinimą teismo keliu gali inicijuoti tik prokuroras.

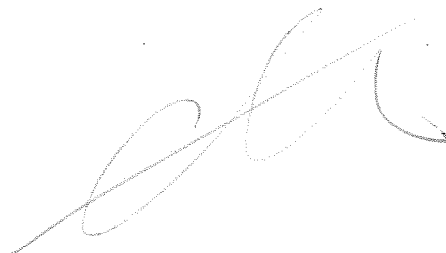
Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 3 dalies 1 punkte nustatyta, kad prokurorai, turėdami pagrindą manyti, kad yra pažeisti teisės aktų reikalavimai, gindami viešąjį interesą, turi įgaliojimus kreiptis į teismą su ieškiniu, pareiškimu, prašymu, įstoti į bylą trečiuoju asmeniu, pareiškiančiu savarankiškus reikalavimus dėl ginčo dalyko.

Pažymime, kad iki 2009 m. gruodžio 28 d., t. y. iki Vandens įstatymo pakeitimo, nebuvo įtvirtintų kriterijų, pagal kuriuos paviršiniai vandens telkiniai priskiriami valstybinės reikšmės paviršiniams vandens telkiniams. Vandens įstatyme galiojo tik nuostata, kad valstybei išimtinė nuosavybės teise priklauso požeminiai vandens telkiniai ir valstybinės reikšmės paviršiniai vandens telkiniai, kurių sąrašą nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Todėl, mūsų nuomone, nesant įstatyme įtvirtintų kriterijų, kuriais vadovaujantis nustatoma, ar paviršinis vandens telkinys priskirtinas valstybinės reikšmės paviršiniams vandens telkiniams, institucijos priimančios sprendimus dėl nuosavybės teisių atkūrimo negalėjo žinoti ir nežinojo, kad konkretus paviršinis vandens telkinys, kuris tuo metu galiojusių teisės aktų nustatyta tvarka nebuvo įtrauktas į Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašą, vėliau galėtų būti laikomas neprivatizuojamu vandens telkiniu, t. y., mūsų nuomone, iki 2009 m. gruodžio 28 d. priimti sprendimai atkurti nuosavybės teises į vandens telkinius, kurie pagal archyvinius dokumentus iki 1940 m. priklausė valstybei ir nebuvo įtraukti į Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašą, laikytini priimtais nepažeidžiant tuo metu galiojusių teisės aktų.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Nacionalinės žemės tarnybos Elektrėnų, Kelmės, Kretingos, Lāzdijų, Molėtų, Rokiškio, Ukmergės, Utenos ir Zarasų skyrių vedėjams yra pavesta užtikrinti, kad būtų inicijuotas nuo 2009 m. gruodžio 28 d. priimtų sprendimų atkurti nuosavybės teises į vandens telkinius, kurie pagal Nacionalinės žemės tarnybos teritoriniuose skyriuose turimus archyvinius dokumentus iki 1940 m. nuosavybės teise priklausė valstybei, panaikinimas

(pakeitimas) administracine tvarka. Nesant galimybės administracine tvarka panaikinti šių sprendimų, ar piliečiams, kuriems atkurtos nuosavybės teisės, atsisakius administracine tvarka juos panaikinti (keisti) – būtų inicijuotas kreipimasis į prokuratūrą dėl teisės aktų pažeidimų pašalinimo (viešojo intereso gynimo).

L.e.p. direktoriaus pavaduotojas,
atliekantis direktoriaus funkcijas

Marius Buja